

Liisa Keltikangas-Järvinen

Apuraha myönnettiin varhaisen päivähoidon vaikutusten tutkimiseen aikuisiässä. Ensimmäinen tutkimuskysymys oli, ulottaako varhaisen päivähoidon muoto vaikutuksensa ylipäätään aikuisikään, ja minkälaisia nämä mahdolliset vaikutukset ovat.

Ensimmäiseksi tarkastelun kohteeksi otettiin sosiaalisuus, koska varhaislapsuudessa vaikuttaneiden, eri kokoisten ja eri ikäisistä lapsista muodostuneiden ryhmien vaikutusta ihmisen persoonallisuuden elämäntarkekehitykseen ei ole koskaan aikaisemmin tällä tavoin tutkittu. Ryhmän tai lauman vaikutusta apinoiden kehitykseen on tutkittu runsaasti, ja sosiaalipsykologia tuntee jo 50-luvulta suuren joukon lainalaisuuksia, miten ryhmä, ryhmään samaistuminen ja ryhmäidentiteetti jne. muokkaavat ihmisen kehitystä. Päiväkodin (=ryhmä) pitkäaikaisvaikutusta ei ole koskaan tutkittu tästä näkökulmasta. Pisimmät päivähoidon vaikutusten seurannat ulottuvat myöhäiseen murrosikään, ja tarkastelun kohteena on aina ollut jokin kognitiivinen, suoriutumiseen liittyvä tekijä. Joissakin tutkimuksissa on sanottu tarkasteltavan sosiaalisia taitoja, mutta tarkastelun kohteena on kuitenkin aina ollut jonkinlainen selviytyminen tai ” pärjääminen”, joka ei varsinaisesti mittaa sosiaalisia taitoja (ystävyyttä, empatiaa, jne). Tietyissä ryhmätilanteissa aggressio on paras ja tehokkain selviytymisen keino.

Tämän tutkimuksen kohde aikuisuudessa oli sosiaalisuus sillä tavoin, millaisena ihminen itsensä näki. Ts. koehenkilöitä pyydettiin arvioimaan, miten sosiaalisia he ovat. Ei siis varsinaisesti tutkittu heidän sosiaalisia taitojaan tai sosiaalisia verkostojaan, vaan heidän käsitystään omasta sosiaalisuudestaan. Mittarina käytettiin Cloningerin ”Temperament and Character Inventorya” (TCI), ja ”Social attachment” asteikkoa.

Aineisto

Allekirjoittaneella on käytössään tämän tutkimuskysymyksen ratkaisemiseen ainutlaatuinen aineisto: populaatiopohjainen, edustava aineisto (n=3600 koehenkilöä; 6 ikäkohorttia, ns. Young Finns aineisto), jossa koehenkilöitä on seurattu 32 vuoden ajan varhaislapsuudesta aikuisuuteen. Nuorimmat olivat tutkimuksen alkaessa 1980 3-vuotiaita, vanhimmat tässä tutkimuksessa mukana olleet silloin 9-vuotiaita. Lasten päivähoitojärjestelyt selvitettiin hyvin yksityiskohtaisesti a) 3 ensimmäisen ja b) 6 ensimmäisen ikävuoden aikana vanhemmilta kyselylomakkeiden avulla.

Aikuisuudessa koehenkilöiden sosiaalisuus mitattiin kaksi kertaa, vuosina 2007 ja 2012 koehenkilöiden ollessa 30-36 ja 35-41-vuotiaita.

Lisäksi aineisto käsittää valtavan joukon persoonallisuuteen, terveyteen, työuraan jne liittyviä muuttujia 32 seurantavuoden ajalta.

Kyseistä tutkimuskysymystä ei voisi enää vastaavalla tavalla tarkastella, koska riittävää varianssia ei väestöstä enää löydy: lähes kaikki 3-vuotta täyttäneet lapset ovat päivähoidossa, ja kaikki 6-vuotiaat esikoulussa. Lisäksi päiväkotia on yli 3-vuotialla lähes yksinomainen hoitomuoto. 30-vuotta sitten tilanne oli toinen: monet erilaiset hoitomuodot olivat riittävästi edustettuina (äiti hoiti lasta kotona, sukulainen/ vieras hoitaja hoiti lasta tämän kotona, lapsi kasvoi yksin kotona vs. suuressa sisarusparvessa, lapsi oli perhepäivähoidossa pienessä samanikäisten vs. eri ikäisten ryhmässä, oli päiväkodissa samanikäisten ryhmässä jne).

Tutkimuksen tämänhetkinen vaihe. Ensimmäinen väitöskirja-artikkelin käsikirjoitus on viimeistelyvaiheessa. Seuraava on työn alla, ja alustavat tulokset artikkeleita varten on laskettu.

Tulokset. Ensimmäisen artikkelin päätulos oli lyhyesti seuraava: päivähoiton muoto lapsen kolmen ensimmäisen ikävuoden aikana ulotti vaikutuksensa aikuisuuteen 32 vuotta myöhemmin mitattuna. Sosiaalisuus lisääntyi lineaarisesti sen mukaan, kuinka suuressa ryhmässä lapsi oli varhaislapsuuden viettänyt: yksin kotona, sisarusten kanssa kotona, pienessä perhepäivähoitoryhmässä, päiväkodissa. Kolmen ensin mainitun ryhmän väliset erot eivät olleet tilastollisesti merkitseviä (kotona vs. perhepäivähoitossa marginaalisesti merkitsevää), mutta päiväkotikiikoksi poikkesi kaikista muista tilastollisesti erittäin merkitsevästi.

Kyseinen päätulos tulos kesti seuraavien väliin tulevien muuttujien kontrolloinnin: perheen sosioekonomisen aseman, äidin koulutuksen, ydinperhe vs. avioero-perhe asetelman, vanhempien kasvatustapojen, ja lapsen oman temperamentin. Sosiaalisuus siis lisääntyi ryhmän koon funktiona. Tarkempi osio- ja alakomponenttien analyysi kuitenkin osoitti, että voidaan kysyä, oliko kyse lopulta sosiaalisuudesta, vai tulisiko mieluummin puhua aikuisiän sosiaalisesta riippuvuudesta. Kyseistä sosiaalisuutta nimittäin kuvasivat tällaiset väittämät, kuten: ”Olen jatkuvasti huolissani siitä, pidetäänkö minusta yhtä paljon kuin mitä minä pidän ihmisistä”, ”Minun on tärkeä tietää, että minulla on paljon ystäviä, vaikka en ehtisi tavata heitä usein”. ”Ahdistan, jos joudun olemaan yksin”. ”Pelkään usein joutuvani toverijoukon ulkopuolelle”. ”Minulle on tärkeää, että muut ovat samaa mieltä kanssani”. ”Minusta on hauska huomata, että muut ovat samaa mieltä kanssani”. – Se sosiaalisuus, jota varhaiset ryhmäkokemukset siis ennustivat, muodostui huolesta joutua ryhmän ulkopuolelle ja ryhmän jäsenten välisen samanmielisyyden tärkeydestä. Tulos ei sinänsä ole yllättävä: ryhmän ulkopuolelle joutuminen on pienen lapsen kehitykselle vakava riski. Yllättävää oli, että tämä pelko näkyi vielä varhaisessa keski-ikässä. Voidaanko puhua Face-book sukupolveksi, joka laskee ystävien määrää, ei ystävyys-suhteiden laatua?

3-ensimmäisen ikävuoden ajan kotona kasvaneet lapset, riippumatta siitä, hoitiko heitä kotona äiti, sukulainen, vieras hoitaja jne. ja perhepäivähoitossa (=pienessä ryhmässä) muutaman lapsen kanssa kasvaneet lapset eivät eronneet toisistaan, mutta erosivat aikuisuudessa päiväkodissa (=suuressa ryhmässä) kasvaneista lapsista. He olivat vähemmän ”sosiaalisia”, ts. vähemmän huolissaan siitä, pidetäänkö heistä, ja vähemmän ahdistuneita yksinolosta. Heillä oli myös vähäisempi tarve olla aina samaa mieltä muiden kanssa.

Kyseinen päätulos kesti siis edellä lueteltujen muuttujien kontrolloinnin, mutta ei sukupuolikontrolia, vaan sukupuoli tuotti efektin. Tyttöillä tulos muuttui (=sosiaalisuus lisääntyi tilastollisesti merkitsevästi) vasta, kun tultiin riittävän suureen ryhmään (ts. ero tuli perhepäivähoitosta ja päiväkodin välille). Pojilla kaikki ryhmät erosivat merkitsevästi toisistaan (hoitetaan kotona yksin tai sisarusten kanssa, hoitetaan perhepäivähoitossa, hoitetaan päiväkodissa), ja sosiaalisuus (tai riippuvuus) lisääntyi lineaarisesti ryhmän koon kasvaessa.

Apurahan käyttö. Apuraha on siirretty HY:n tutkimustilille, ja sillä on palkattu väitöskirjan tekijä 50% työsuhteeseen elokuusta 2012 eteenpäin.

Aluksi väitöskirjan tekijä selvitteli aineistoa ja sai sen analysoitavaan kuntoon. Tilastolliset analyysit olivat monimutkaisen kysymyksenasettelun/ muuttujajoukon takia aikaa vieviä. Tulokset saatiin kevään 2013 aikana. Sen jälkeen väitöskirjan tekijä on rakentanut artikkelia varhaislapsuuden hoitomuodon vaikutuksesta sosiaalisuuteen, joka artikkelia lähetetään arvioitavaksi lähiaikoina.

Toinen artikkeli on työn alla, ja käsittelee varhaisen päivähoitomuodon vaikutusta aikuisuuden työstressiin ja sen kautta työuran mahdolliseen katkonaisuuteen. Tämä artikkelin taustalla on nykykäsitys stressinherkkyyden varhaisesta ohjelmoitumisesta. Alustavat tulokset viittaavat siihen, että äidin koulutus, perheen sosioekonominen asema ja päivähoiton muoto yhdessä selittävät aikuisuuden työstressiä ja niin, että tytöillä yhteys löytyy, mutta se häviää yksilöllisten persoonallisuustekijöiden taakse. Pojilla sen sijaan päivähoiton muoto (=päiväkoti) selittää aikuisuuden työstressiä riippumatta tutkittavan yksilöllisistä persoonallisuuden piirteistä.

Väitöskirjan tekijä on ollut työsuhteessa 50% elokuusta 2012 eteenpäin, josta ajasta Paasikiven säätiön rahoituksella 4 kk (8 x 50%) ja muun ajan muulla tutkimusrahoituksella. Työ jatkuu kyseisen problematiikan parissa edelleen, ja tarkoitus on hyödyntää olemassa oleva ainutlaatuinen aineisto niin perusteellisesti kuin mahdollista.

Espoossa 1.9.2013

Liisa Keltikangas-Järvinen